

Разбирање на политиката

Работно досие 2: Како можам да ги поддржам моите ученици во процесот на оценување на политичките прашања?

Една од главните цели на ОДГ/ОЧП се состои од тоа учениците да се оспособат за учество во јавниот и политичкиот живот. За да можат учениците да делуваат, тие се разбира мора да знаат што сакаат да постигнат бидејќи целите и стратегиите на политичкото учество бараат аналитичко мислење и расудување.

Како наставниците по ОДГ/ОЧП можат да ги поддржат нивните ученици во оценувањето на политичките прашања? Учениците постојано ги оценуваат прашањата и одлуките – можеби емоционално, можеби интуитивно. Сепак како тие можат да развијат рефлексивен приод во политичкото формирање на мислење?

Кои критериуми се соодветни за политичко формирање на мислење?

Со истиот типичен пример кој веќе беше употребен во претходното работно досие и натаму ќе биде илустрирано како критериумите за политичко формирање на мислење можат да се спротивставуваат еден на друг и да се балансираат еден наспроти друг. Преку употребата на истиот типичен пример, двете работни досиеа воедно покажуваат како една политичка тема може да биде расветлена од различни аспекти. При политичкото формирање на мислење содржинската димензија се наоѓа во преден план (види го претходното работно досие), во актуелното досие таа е проширена и продлабочена со димензијата на оценување.

Еден типичен пример

Еден мал град во еден рурален предел има училиште кое не го посетуваат само децата од градот, туку исто така и деца на 20 км од регионот. На овие деца на располагање им стои автобус. Градската управа ги поддржува фамилиите со ниски приходи, пред сè таквите кои имаат две или повеќе деца на задолжително школување. Овие семејства добиваат попуст за превоз од 25% до 75%.

Сега економската криза предизвика масовни загуби кај даночните приходи. Претставниците на градското собрание сега дискутираат како би можеле да се скратат трошоците за да може колку што е можно да се намали задолжувањето. Одредени влијателни политичари и коментатори предложија намалување или дури и кротење на бонусот за училишниот автобус. Тие аргументираат дека скратувањето на издатоците навистина е значително, сепак поделено на толку семејства, што поединечните семејства едвај би го почувствувале. Многу семејства сепак не го делат ова мислење и бараат задржување на семејните бонуси во нивната актуелна форма.

Типичниот пример е измислен, но во времиња на рецесија би можел да биде типичен за многубројни дебати за намалување на јавните давачки. Како сега да се оцени фактичкото прашање?

Локалната управа мора да се обиде истовремено да постигне две цели кои всушност се контрадикторни:

1. На семејствата со ниски приходи им е потребна поддршка; ова имплицира дека еден дел од буџетот мора да се резервира за семејни бонуси.
2. Управата мора да го прифати проблемот со надолните даночни приходи за време на рецесија; се поставува прашањето во кој опсег издатоците, вклучувајќи ги и семејните бонуси мора да бидат намалени.

Овие цели се во контрадикторност бидејќи средствата со кои можат да се достигнат всушност заемно се исклучуваат. Додека првата цел бара издатоци, втората обусловува штедење. Еден можен излез – финансирање преку туѓ капитал – би имало значително непожелни последици. Со тоа навистина се

премостуваат краткорочни дефицити, сепак задолженоста и должноста за рефундирање претставуваат како што е познато енормно оптоварување за јавните финансии. Освен тоа задолжувањето на јавниот сектор може да ја засили инфлацијата.

Два основни критериума за оценување на политичките решенија

Во една демократија би требало не само политичките носители на решенија, туку исто така и граѓаните да можат да ги оценуваат опциите за изнаоѓање на решенија кои се ставени на располагање. Само така тие се во состојба од владата донесените решенија да ги поддржат или одбијат.

Ние можеме политичкото формирање на мислење да го набљудуваме како конструктивистички процес на мислење кој е сроден на внатрешен дијалог. Притоа се повикуваат различни внатрешни гласови или „говорници“ на различни вредности или принципи кои водат до различни решенија. Индивидуата е како судија кој ги сослушува сите „говорници“ чии аргументи ги споредува или ги подредува по приоритети, пред да ја донесе неговата пресуда, што потоа го порамнува патот до делувањето. За илустрација можеме да си замислиме фиктивен внатрешен дијалог во врска со нашиот погорен типичен пример „Субвенционирање на училишниот автобус да или не“.

Првиот говорник

„Нашето општество е обврзано на човековите права и многу од нив се кодифицирани во нашиот Устав. Меѓу нив припаѓаат правото на образование и на адекватен животен стандард.³¹ Семејствата уживаат посебна заштита од државата. Семејствата му служат на општеството како целина, при што тие го гарантираат воспитувањето на младите генерации. Затоа ние мора да ја исполниме нашата должност особено кон семејствата со ниски приходи. Од оваа причина јас барам бонусите за училишните автобуси да останат недопрени – токму во овие тешки времиња.“

Вториот говорник

„Доколку сакаме да преземеме одговорност за општеството мора со проблемите да ги идентификуваме и опасностите на општеството и да се грижиме да изнајдеме решение за тоа. Среднорочно гледано не можеме да трошиме повеќе отколку што примаме. Ако нашиот даночен приход се намалува, ние мора да ги намалиме и нашите трошоци. На граѓаните не им укажуваме добра услуга доколку бонусите ги финансираме преку кредити. Бидејќи сите семејства, а особено децата ќе бидат оние, кои кои ќе мораат да го враќаат нивниот дел плус каматата. Ефикасно решение на нашиот финансиски проблем меѓутоа би им служел на сите. Барам намалување на трошоците за да се избегне финансирање преку странски капитал и ги молам семејствата да си го платат придонесот.“

Би можеле и други говорници во овој внатрешен дијалог да земат збор и да заземат дополнителни основни ставови. Така би можел еден трет говорник да ги расветли пожелните и непожелните долгорочни последици на решението од аспект на одржливоста. Кои последици би можело едно одредено решение да ги има врз интересите и животните услови на генерациите кои доаѓаат, на економскиот пораст или врз социјалното групирање и на крајот врз социјалното скалило?

Две основни перспективи на политичкото формирање на мислење

Првите два говорника аргументираат различно сфаќање на одговорноста. Првиот ја дефинира одговорноста од нормативна перспектива и се повика на системот на вредности на човековите права.³² Сиромаштијата претставува тешка повреда на човековото достоинство, поради што државата не смее да им ја одземе поддршката на семејствата со ниски примања. Вториот говорник немаше

³¹Протокол на Европската конвенција за заштита на човековите права (20 март 1952), член 2.

³²Општа изјава за човековите права (10 декември 1948), член 25.

разбирање за одговорноста ориентирана кон вредноста, туку кон целта. Ефикасното решение на еден проблем кој притиска е важно и не допушта табуа кои на овој приоритет му стојат на патот.

Третиот говорник ги зема повторно и двете во предвид, но со внимание на долгорочните последици од решението.

Кај првите две перспективи генерализирано е изразено дека населението сака да биде човечки третирано од страна на службите и претставниците на владата и бара право на одлучување во управувањето со земјата (првиот говорник), но воедно исто така сака добро и ефикасно да биде управуван (вториот говорник).

Доколку говорниците истовремено се навраќаат на различни референтни рамки како ориентирање на вредностите или ориентирање кон целта, дискусијата под околности ќе заврши во ќор сокак. И двете референтни рамки во нивниот вид се легитимни, сепак не можат да се договорат една со друга доколку не се одмерат и не се оценат една против друга многу диференцирано и ориентирано кон консензус.

Политичкото формирање на мислење во образованието за демократско граѓанство и човекови права

Во училиштето учениците можат да го применат нивното право на слободно мислење и правото на изразување на мислењето.³³ Училишните деца кои што го слушале нивниот внатрешен дијалог, можат исто така слободно да се одлучат. Наставникот не треба да се меша како друг глас во процесот на формирање на мислењето и да го даде неговото мислење како „точно“ решение. (Во една демократија никој не поседува апсолутна сувереност на пресудување за да дефинира што всушност е точното решение.) Наставникот би требало особено да избегнува да морализира или да ги тера учениците да делуваат на начин на кој ќе бидат манипулирани од негова страна. Во врска со тоа решението треба да биде донесено од учениците.

Учениците можат и треба сами да ги одредат критериумите кои водат до нивното решение. Сепак при размислувањето за нивната политичка одлука тие треба да бидат свесни за овие критериуми.

Со тоа е направен еден голем чекор напред наспроти одлуката водена чисто од чувства или интуитивната одлука. На еден уште повисок степен можат да бидат наброени причините за изборот на критериуми.

На ученикот притоа мора да му биде јасно дека во политичкиот живот одлуките се задолжително потребни и дека и неодлучувањето на крајот е една одлука. Затоа при нивната внатрешна дебата позициите на различните говорници не треба да се отфрлат и да не се донесе никакво решение. Доколку како во нашиот пример постојат противречни цели, учениците уште повеќе би требало да го направат следното:

- да ги одредат приоритетите, значи да одлучат или да се зачува семејниот додаток или да се преземат ригорозни скратувања на давачките;
- да се побара компромис: во овој случај тоа би можело да значи на пр. едно незначително скратување, како на семејниот додаток, така и на јавните давачки; при еден внимателен и таргетиран приод со сè пооскудниот буџет, како алтернатива би можело исто така да се дознае кои се најбедните семејства и тие да се поддржат. Привидните технички детали притоа одеднаш добиваат ново значење во однос на човековите права.

Различни методи можат да им бидат од поддршка на учениците при размислувањето за проценување на политичките прашања. Во нив припаѓаат:

- дискусии и дебати во одделението како поводи за критичко мислење;

³³ ОНО-Конвенција за детските права (20. ноември 1989), член 13, 14; Конвенција за човековите права (4 ноември 1950), член 9,10.

- писмени работи со повратна информација на наставникот или соучениците;
- учење ориентирано кон делување, проследено со давање инструкции и дискусија.

Темите избрани од наставникот би требало да го дозволат односот на спротивставени ставови и да не го надминуваат хоризонтот на учениците т.е. да не бидат премногу комплицирани. Дневнополитички, актуелни и разорни теми може да се омилени кај учениците, сепак понекогаш тие се исто така особено претенциозни, бидејќи тука и наставникот како и учениците мора да се упатат кон неоткриено подрачје.